

Oświadczenie złożone przez senatora Henryka Woźniaka na 42. posiedzeniu Senatu w dniu 22 października 2009 r.

Oświadczenie skierowane do ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego

Oświadczenie to dotyczy radykalnego nasilenia się przypadków łamania praw człowieka wobec mniejszości polskiej, wobec Polaków zamieszkałych na Litwie, praw zagwarantowanych przepisami konwencji Rady Europy oraz dwustronną umową polsko-litewską.

Władze Republiki Litewskiej, wydając administracyjny nakaz usunięcia tablic z nazwami miejscowości i ulic w języku polskim w rejonach zamieszkałych w większości przez Polaków, naruszają art. 14 traktatu między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy. Art. 14 mówi, że mniejszości mają prawo do swobodnego posługiwania się językiem mniejszości w życiu prywatnym i publicznym. Władze naruszają też przepisy art. 15, które mówią, że obie strony rozważą dopuszczenie używania języków mniejszości narodowych przed swoimi urzędami, w szczególności w tych jednostkach administracyjno-terytorialnych, w których dużą część ludności stanowi mniejszość narodowa, i zapewnią mniejszościom narodowym dostęp do publicznych środków masowego przekazu. Taka sytuacja ma przecież miejsce w rejonach sołecznickim i wileńskim, które w ponad 80 % są zamieszkałe przez Polaków. Decyzje te łamią też prawo zawarte w art. 10 konwencji Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych, której strony zobowiązują się uznać prawo każdej osoby należącej do mniejszości narodowej do tego, by swobodnie i nieskrępowanie, prywatnie i publicznie, ustnie i pisemnie używać języka swojej mniejszości, a także stwarzać warunki do używania języka mniejszości w obcowaniu w urzędach z władzami administracyjnymi. Naruszają też one art. 11, zgodnie z którym strony będą starać się umieszczać w języku mniejszości napisy tradycyjnych nazw miejscowości, ulic oraz innych nazw topograficznych.

Druga sprawa. Administracyjne zarządzenia władz litewskich powodują marginalizację szkół z polskim językiem nauczania poprzez zmniejszanie roli języka polskiego jako przedmiotu nauczania oraz ustawowo wpływają na gorszą sytuację finansową szkół z polskim językiem nauczania, co w efekcie prowadzi do dysparytetu w dostępie do edukacji oraz narusza art. 14 traktatu między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy. Naruszają ponadto przepisy art. 15 traktatu oraz art. 15 wcześniej przywoływanej konwencji Rady Europy.

Trzecia sprawa. Działania administracji państwowej Republiki Litewskiej prowadzą do ograniczenia praw wyborczych polskiej mniejszości narodowej na Litwie poprzez wprowadzanie progów wyborczych dla organizacji mniejszości narodowych, przede wszystkim mniejszości polskiej, oraz poprzez sztuczne dzielenie administracyjnych rejonów Republiki Litewskiej, na których mniejszość polska historycznie stanowi większość. Ograniczenia praw wyborczych Polaków wynikają również z zakazu używania w prowadzonych kampaniach wyborczych języka ojczystego, czyli języka polskiego. Narzucony jest wymóg posługiwania się językiem litewskim również w dokumentach służących do przeprowadzenia wyborów. Nie chodzi tylko o materiały dotyczące kampanii wyborczych, ale także o oficjalne dokumenty wyborcze, w tym karty do głosowania, w których posługiwanie się językiem litewskim jest niezrozumiałe dla Polaków w starszym wieku, nawet będących obywatelami litewskimi, bo oni nie znają języka litewskiego.

Te działania ograniczające prawa wyborcze Polaków zamieszkałych na Litwie naruszają także art. 14 traktatu o dobrym sąsiedztwie między Rzeczypospolitą Polską i Republiką Litewską, a także art. 4 konwencji Rady Europy.

Rzeczpospolita Polska jest państwem, które – i to możemy mówić z dumą – szanuje prawa obywatelskie mniejszości narodowych zamieszkujących jej terytorium. Co do tego nie ma żadnych wątpliwości. Znajduje to odzwierciedlenie w poszanowaniu prawa do posługiwania się przez te mniejszości ich językami ojczystymi. Można przywołać przykład przestrzegania tego tak bardzo szanowanego prawa w odniesieniu do nielicznej przecież mniejszości, to znaczy mniejszości litewskiej, zamieszkującej gminę Sejny w województwie podlaskim, to poszanowanie znajduje odzwierciedlenie również w dwujęzycznych nazwach topograficznych na Śląsku Opolskim, a także w stosunku do mniejszości narodowych zamieszkujących województwo podlaskie. Państwo polskie wspiera też edukację dzieci pochodzących z mniejszości narodowych zamieszkałych w Polsce, stosując preferencje wobec szkół, do których te dzieci uczęszczają. Państwo polskie stosuje też w odniesieniu do największej mniejszości, jaką jest mniejszość niemiecka, preferencję wyborczą zapewniającą reprezentację tej mniejszości w Sejmie.

Między tymi godnymi poszanowania i uznania działaniami władz Rzeczypospolitej Polskiej a działaniami Republiki Litewskiej istnieje, niestety, asymetria.

W związku z tym pragnę zapytać pana ministra spraw zagranicznych o to, jakie działania podejmuje Rzeczpospolita Polska, to znaczy minister spraw zagranicznych, by doprowadzić do przestrzegania przez Republikę Litewską traktatu o dobrym sąsiedztwie oraz do wypełniania zobowiązań, jakie Republika Litewska przyjęła na siebie, wstępując do Unii Europejskiej i przyjmując zobowiązania wynikające z prawa unijnego.

Henryk Woźniak